

Опис власного досвіду

2014-2015 н.р.

Особливістю живого розуму є те, що йому потрібно лише небагато побачити і почути для того, щоб він міг потім довго роздумувати і багато чого зрозуміти.

Дж.Бруно

Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві сприяють формуванню нових пріоритетних цінностей і стратегій в усіх сферах життя і діяльності, в тому числі і в освітньому процесі.

Тому сучасна педагогіка орієнтує на необхідність формування освіченої, творчої особистості, яка вміє адаптуватися у різних життєвих ситуаціях, пропонувати оригінальні ідеї, приймати нестандартні рішення, бути комунікабельною, уміти співпрацювати з іншими людьми. Власне, мова йде про навчання і виховання особистості, здатної до критично-конструктивного бачення себе, навколишнього світу і своєї ролі у ньому.

А для цього кожній людині потрібно творчо мислити, конструктивно та продуктивно думати, проникати в суть явищ.

Усвідомлюючи актуальність проблеми виховання творчої особистості, я почала шукати результативні технології навчання і виховання учнів, які б давали максимальний навчальний, розвивальний та виховний результат, відкривали приховані у дитині задатки механізму творчості.

З чого ж почати? Звичайно, із себе.

Працюючи 38 років у школі, я часто думала, як відійти від стереотипного мислення.

Тому у власній педагогічній діяльності завжди намагалася зробити процес навчання цікавим і активним, створивши для цього комфортні умови. Оволодівала технологіями особистісно-зорієнтованого, розвивального навчання. Таке навчання вимагає від мене та учнів опрацювання різноманітних інформаційних джерел (підручників, словників, енциклопедій), ЗМІ, а згодом - телебачення, Інтернету. Тому й **поставила собі за мету** вчити учнів осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах, вчити думати, проникати в суть явищ,

аналізувати, аргументовано доводити власні думки. Виходячи з цього, з'явилась ідея розвитку творчих здібностей та формування гнучкості мислення.

Розвиваючи складові творчості – мислення, уяву, почуття, почала використовувати в навчально-виховній роботі ідеї теорії розв'язання винахідницьких завдань Г.Альтшуллера, досвід роботи з розвитку каліграфічних вмінь, мовлення і творчої уяви Є.Потапової, матеріали В.Б.Едігея, В.Федоренко, О.В.Джежелей з формування читацьких вмінь та активізації мислення, Дж.Родарі - з розвитку фантазії.

У пошуках педагогічних технологій, які б спрямовувались на розв'язання такої важливої проблеми **розвитку творчих здібностей та формування гнучкості мислення**, виокремила технології **інтерактивного навчання**, оскільки саме вони забезпечують активну взаємодію (вчитель - учень, учень - учень, учень - вчитель), діалогічне, дискусійне спілкування; взаємонавчання, - те, що і є, на мою думку базою для формування гнучкості мислення.

Опрацьований спектр психолого-педагогічних матеріалів дав мені змогу виокремити основні напрями розвитку творчих здібностей в умовах інтерактивного навчання учнів початкової школи, ті, які впливають як на успішне навчання, так і зумовлюють високий розвиток, сприяють вихованню національно свідомого громадянина, якого потребує сучасне демократичне суспільство.

Тому **метою** моєї роботи стало освоєння технології розвитку творчих здібностей та формування гнучкості мислення в умовах інтерактивного навчання. Відповідно до неї визначила **завдання**:

- здійснити пошук освоєння та впровадження інноваційних технологій, що допоможуть розвинути гнучкість мислення;
- розробити на науково-методичній основі модель навчання;
- адаптувати відомі інтерактивні методи відповідно до завдань формування гнучкості мислення;
- опрацювати систему інтерактивних технологій;
- апробувати її ефективність на уроках читання.

Організація спеціальної діяльності з метою розв'язання поставлених завдань комплексна і здійснюється через проведення *системи уроків*: читання, уроків-дискусій, дебатів; уроків-ігор.

Урок читання і мови, навчання грамоти вважаю основою для розвитку творчих здібностей молодших школярів. Організую його таким чином, щоб учні були не просто спостерігачами, пасивними об'єктами сприймання літературного матеріалу, а стали рівноправними суб'єктами творчого процесу, активними шукачами, дослідниками тексту, аналітиками, критиками, авторами.

Бажаний розвиток механізму творчості досягається за допомогою засобів дії-гри, дії-праці. **Гра - школа творчості.** Це підготовка до виконання головного покликання - стати творцем. Гра - випробування на творчість.

Вона вчить прораховувати варіанти, знаходити думкою шляхи до мети, розвивати здібності до дії, тому широко використовую дидактичні ігри. Це сприяє створенню емоційно-піднесеної атмосфери, самоствердженню дітей, найповнішому виявленню їх сил і можливостей, допомагає учням подолати невпевненість.

Класифікувала відомі інтерактивні методи за різними видами навчальної діяльності, адаптувавши їх до завдань розвитку творчих здібностей та гнучкості мислення у таких формах навчальної діяльності: фронтальна, парна, групова.

Так у процесі фронтальної роботи, використовую такі методи інтерактивного навчання.

- «Мікрофон» (надає можливість кожному сказати, щось швидко, висловити свою думку, позицію);
- «Мозковий шторм» (ефективний метод обговорення пошуку рішень, який досягається шляхом вільного вираження думок у всіх учасників);
- «Асоціативний куш» (допомагає вільно і відкрито міркувати, навчитися виражати думки точно і коротко);
- «Знаємо - хочемо дізнатися - дізналися» (допомагає навчатися активно, вчитися формувати запитання, нові знання);
- «Що? Отже, що? - Що тепер?» (допомагає формувати ідеї, підсумувати вивчене на уроці, вивчене у темі, пов'язати його з життям);

«Дошка запитань» (стимулює природну допитливість дітей, формує навичку ставити запитання в письмовій формі, шукати на них відповіді).

Для формування гнучкості мислення та розвитку творчих здібностей під час роботи у **парах** учні виконують завдання:

прочитати текст у парі;

- поставити питання до прочитаного;
- визначити ставлення партнера до того чи іншого питання;
- зробити критичний аналіз роботи один ' одного.

При цьому використовую метод *«Поміркуйте - об'єднайтеся у пари - обговоріть»*.

Під час роботи **у групах** (малих, великих, постійних, змінних) на уроках читання використовую методи опрацювання дискусійних питань:

- «Займи позицію» (допомагає проводити дискусію по спірній темі, надає можливість висловитись кожному, продемонструвати власні думки, вчить говорити переконливо);

- «Коло ідей» (є ефективним у вирішенні гострих суперечливих питань та корисним для створення ідей);

- «Прес» (використовую у випадках, коли виникають суперечливі думки з певної проблеми і потрібно зайняти й аргументувати власну позицію щодо проблеми, яка обговорюється.

Навчання у **дискусії**, на мою думку, найефективніше сприяє розвитку гнучкості мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювати власну думку, а разом з тим поглиблює опрацювання літературного твору. Це уроки дискусії, диспути, дебати.

Проводжу й інші **нестандартні уроки** з використанням прийомів: передбачення, читання та аналіз тексту в парах, обговорення в парах, читання з позначками, запитаймо в автора, лист письменникові.

Уроки, зазвичай, проводжу за такою структурою:

- I. Опрацювання системи доказів стимулу до майбутньої діяльності.
- II. Сприймання інформації та аналіз змісту.
- III. Розробка системи доказів, прийняття рішень.
- IV. Рефлексія.
- V. Творче застосування отриманих знань.
- VI. Домашній порадник.

Наприклад, урок **читання**. 4 клас. Тема. *«А дружити треба вміти!»*
(за підручником О.Я.Савченко «Читанка». Ч. 1. - К.: Освіта, 2004,-с. 108-110)

I. Опрацювання системи доказів як стимулу до майбутньої діяльності

Мета: викликати інтерес до теми уроку, налаштувати на ефективний процес пізнання, мати власну зацікавленість у подальшій діяльності. Використовую прийом, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, інтерес до змісту знань, процесу їх отримання у формі фронтальної роботи: *«Мозковий штурм»*, *«Асоціативний куц»*, *«Мікрофон»*, *«Знаємо - хочемо дізнатися - дізналися»*.

1. «Мозковий штурм»

- *Коли вам буває погано, сумно, важко? Чому?*
- *Хто може допомогти побороти, перемогти той стан? Чому?*

2. Проблемна ситуація

- *Хто ж такий справжній друг?*
- *Чим друг відрізняється від приятеля?*
- *Між ким може зав'язатися дружба!*

3. «Асоціативний куц»

	<i>справжня</i>	<i>друг</i>	
<i>дружити</i>		<i>дружба</i>	<i>взаєморозуміння</i>
	<i>допомога</i>	<i>разом</i>	

II. Сприймання інформації та аналіз її змісту.

На цьому етапі уроку учні вступають у контакт з новою інформацією (читають, слухають, досліджують, аналізують). При цьому використовую методи і прийом фронтальної та групової роботи: передбачення, читання та аналіз тексту у парах, читання з позначками.

III. Розробка системи доказів, прийняття рішень.

На даному етапі учні розробляють систему доказів, обмінюються своїми ідеями з іншими, аргументують їх, приймають рішення. Досвід роботи засвідчує, що на цьому етапі уроку дуже ефективними є методи навчання у дискусії: *«Займи позицію»*, *«Коло ідей»*, *«Прес»* та власне дискусії.

IV. Рефлексія (роздуми).

Рефлексія містить кілька елементів: фіксація того, що відбулось, визначення міркувань і почуттів щодо отриманого досвіду, плани на майбутній розвиток. Учні висловлюють власні думки з приводу прочитаного, обмінюються своїми ідеями з іншими.

V. Творче застосування отриманих знань.

Змістом етапу є виконання письмових робіт, у ході яких учні висловлюють власні судження, думки стосовно прочитаного, творчо переосмислюють нові знання, вчаться застосовувати їх у практичній діяльності, складають власні твори.

Наприклад, **сенкан**: *Допомога*

Потрібна, корисна

Приходить в потрібний час

Серце зразу радіє

За всіх людей, за нас.

Есе: *Дружба - цінний скарб.*

Людина без друзів, як дерево без коріння.

Тільки справжній друг підтримає, допоможе, не зрадить.

Отже, дорожть дружбою, бережть друзів.

(Детально див. конспекти уроків, творчі роботи учнів).

VI. Домашній порадник.

Спрямовує і організовує домашню самостійну діяльність учнів не на репродуктивне розв'язання конкретних завдань, а здебільшого на продукування власного способу діяльності, усвідомлення напрямів, шляхів виконання вправ, механізмів та алгоритмів майбутньої роботи.

Велику роль у розвитку творчих здібностей та гнучкості мислення відіграє постановка навчання **формулювань запитань** різної складності.

Тому на всіх етапах уроку використовую шість евристичних запитань: Хто? Що? Де? Як? Коли? Чому? Також застосовую «відкриті», «закриті», буквальні, аналітичні запитання, запитання на тлумачення, синтез, оцінку.

Не можна не погодитись з думкою В Сухомлинського: «Важливо дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні... Де безрадісні почуття - там і пригнічений розум, скута душа». Тому з перших днів навчання намагаюся створити для учнів відчуття психологічного комфорту, впевненості та захисту, орієнтую на позитив, безумовну життєву перемогу. Ціную в кожній дитині особистість, поважаю її думки, почуття.

Отже, як засвідчило практичне впровадження досвіду, використання двох відомих технологій (а саме: інтерактивного навчання та формування гнучкості мислення) дає стійкі та позитивні результати, відіграє важливу роль у формуванні особистості:

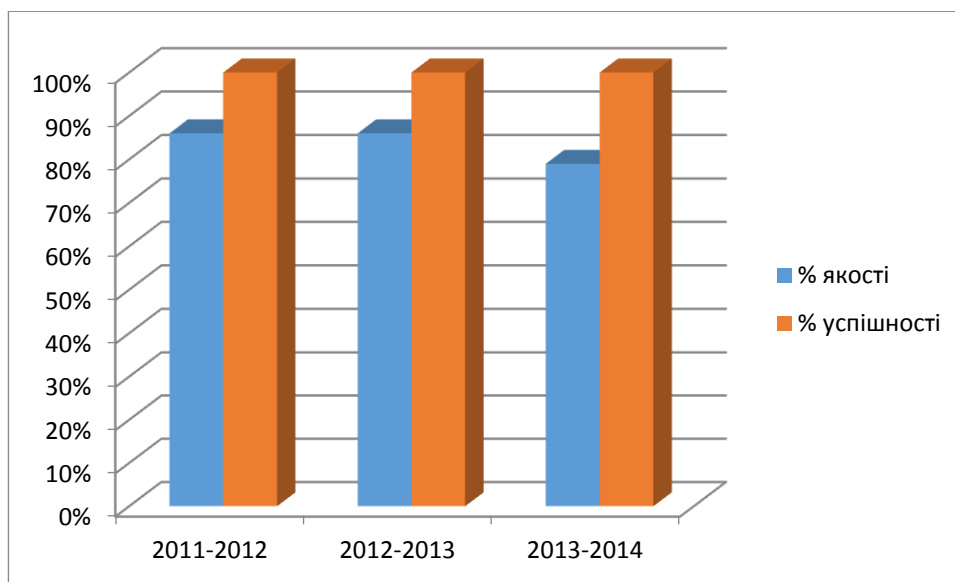
- допомагає досягти учням високого рівня навчальних досягнень і особистісного розвитку;

- активізує мисленнєву і творчу діяльність;
- покращує показники засвоєння навчальної інформації;
- розвиває самостійність, незалежність, пошукову спрямованість мислення;
- посилює прагнення учнів осмислювати отриману інформацію, критично її аналізувати, висловлювати власні погляди;
- підвищує інтерес дітей до навчання;
- сприяє розвитку навичок спілкування, співпраці, взаємодії в колективі.

Робота над темою засвідчила її **результативність**:

- значно зріс рівень навчальних досягнень учнів класу.

	% якості	% успішності
2011-2012	86%	100%
2012-2013	86%	100%
2013-2014	79%	100%

- учні класу неодноразово ставали переможцями шкільних та міських конкурсів;
- психолого-педагогічним консилиумом відзначено високий рівень адаптації дітей до навчання в середній школі;

- за результатами психодіагностичного дослідження в учнів класу домінує креативне, оригінальне, поліваріативне гнучке мислення.

«Здатність до творчості, - визначав академік В.Енгельгард, - це найвищий дар, яким нагородила природа людину на нескінченно тривалому шляху її еволюційного розвитку». То ж його можна і треба розвивати.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти 2011р.
2. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою 1-4 класи, 2012р.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Методичний посібник. - К.: АПН, 2003.
4. Інтерактивні методи навчання: Досвід упровадження / За ред. В.Шарко. - Херсон: Олді - Плюс, 2002.
5. Лабенко О. Розвиток критичного мислення в середніх загальноосвітніх закладах // Рідна школа. - 2001. - № 4.
6. Малафіїк І.В. Урок у сучасній школі. Питання теорії та практики. - Рівне: Юлат, 2007.
7. Миколайчук М.В. Інноваційні технології навчання читання. - Рівне: Юлат, 2007.
8. Миколайчук М.В. Сучасний урок. - Рівне : Юлат, 2007
9. Подмазін С.І. Особистісно-орієнтований освітній процес. Принципи. Технології // Педагогіка і психологія. - 1997. - № 2.
10. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання.-К.: АСК, 2004.
11. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах. - К.: Освіта, 2007.
12. Саган О. Інтерактивні методи навчання як засіб формування навчальних умінь молодших школярів// Початкова школа.- 2002.- №3.
13. Сиротенко Г.О. Шляхи оновлення освіти: науково-методичний аспект. -Харків: Основа, 2003.
14. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. - Харків: Основа, 2003.
15. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект: Посібник для вчителів і студентів. - К.: Фенікс, 2006.

